

Preek over Exodus 14:9-30a en Johannes 20:1-18

Gehouden in de online-dienst op Eerste Paasdag, 12 april 2020, vanuit de Bergkerk te Den Haag

Gemeente van Christus,

Natuurlijk, ze zijn slecht met elkaar te vergelijken en ze verschillen ook nogal van elkaar. Toch hebben wij net de verhalen van twee geschiedenisbepalende en wereld bewegende gebeurtenissen gehoord en zelf zitten wij midden in een derde gebeurtenis met een net zo wereld en geschiedenis bepalende spanwijdte. En toch, ook al staan de miraculeuze redding van het vluchtende volk Israël, de opstanding van Jezus Christus en de Corona-crisis los van elkaar, ook al zijn reddingen, rampen en de opstanding sowieso slecht met elkaar te vergelijken, ze leren ons wel allemaal een en dezelfde wijze, hoopvolle en troostende les en sturen ons allemaal aan om onze handen uit de mouwen te steken.

Zo is tegen het einde van het verhaal van de redding van het vluchtende volk Israël, dwars door de schilfzee heen, de opluchting met handen te grijpen. Heel het volk, mannen, vrouwen en kinderen, zijn uit hoogste nood gered, uit de grootste, meest acute bedreiging ontkomen. Eigenlijk kunnen ze zich nu pas echt vrij voelen, vrij van slavernij, uitbuiting en onderdrukking, vrij van de alledaagse haat en discriminatie waar ze nu al generatielang aan gewend waren geraakt. Het moet een groot, collectief uitpuffen zijn geweest, een opgelucht opveren, omdat tonnen aan angst ineens van hun schouders waren afgegleden. Een moment lang voelden ze en wisten ze heel precies: Ik adem. Ik ben er doorheen. Ik leef. God zij dank, we zijn gered!

En die opluchting is voor ons uiterst invoelbaar, en dat niet alleen omdat ook wij tegenwoordig collectief naar een soortgelijke bevrijding hunkeren, van dit rotvirus, namelijk. Nee, ook, omdat de situatie waarmee het verhaal begint, letterlijk en emotioneel zeer op de situatie lijkt waarin velen van ons nu zitten. Net als mensen in quarantaine of thuisisolatie konden de Israëlieten namelijk geen enkel kant meer op, toen ze ineens door de Egyptenaren werden ingehaald. Voor hen het water, achter hen de vijand, nergens was een uitweg te bekenen en uiteraard waren die bewapende achtervolgers niet gekomen om samen met hen op een goede reis te gaan proosten, nee, ze wilden hun uitmoorden. Zo begint een verhaal dat opgelucht eindigt met al te begrijpelijke, diepe, dikke en stroperige angst.

En wat wij ook van onszelf kennen, als wij bang zijn, als ineens een bedreiging op ons af komt en nergens een uitweg is om te kunnen vluchten, dat speelde ook toen bij de Israëlieten: hun emoties spelen op, ze worden paniekerig en zoeken subiet iets of iemand, die ze als schuldige kunnen markeren om de situatie tenminste voor zichzelf op een dragelijke manier een beetje onder controle te kunnen krijgen. Zie hier de reden waarom wij de laatste weken ineens erachter kwamen dat ons land door 16 miljoen virologen wordt bevolkt die het allemaal, stuk voor stuk, steeds weer beter weten dan de mensen die ervoor hebben doorgeleerd.

Gelukkig trekt Mozes zich niets aan van hen die krampachtig hun angsten proberen in bedwang te houden en zo kan het wonder van deze goddelijke bevrijding zich voltrekken: Waar net nog geen uitweg was, laat de reddende God zijn volk weer stappen lopen! Een pad gaat open, er ontstaat ruimte en een vluchtroute dwars door zee. Een vluchtroute die niet alleen de weg naar het andere oever blijkt, maar ook naar redding en vrijheid. Een vluchtroute die aan de andere kant dan ook wel tot graf werd voor de achtervolgende Egyptenaren. Die, zo zien wij vandaag terecht, toch net zo kinderen van God waren als het volk Israël. En ik geef toe dat ook ik met het oorlogszuchtige aspect van dit verhaal, dat de redding van de ene groep direct de dood van de vijandelijke groep moet betekenen, ook zo mijn moeite heb. Echter stond ik ook nog nooit met mijn rug naar de zee en moest nog nooit een eraan stormend vijandig leger dat mijn bloed rauw zou lusten gadeslaan.

Die ervaring van een angstvolle, dodelijke bedreiging en van de daarop volgende miraculeuze redding heeft Israël, volgens dit verhaal, wel opgedaan. En wat een wereld bewegende impact dat dan wel niet voor ze had: Dit verhaal van deze wonderbaarlijke redding ligt ten grondslag aan heel de geschiedenis van het volk Israël en werd tot een belangrijk fundament voor het joodse geloof. Zelfs in onze tijd wordt het nog elk jaar gevierd – toevallig dit jaar op dit weekend nog, ook – opdat elke nieuwe generatie leert: God laat zijn volk nooit in de steek, de Eeuwige bevrijdt en redt uit dodelijke, door ons niet te controleren bedreigingen en kan wegen openen, waar feitelijk nergens meer een uitweg te bekenen is.

Al millennia lang putten de joden en wij christenen als hun dankbare erfgenamen troost en hoop uit dit verhaal en haar boodschap. En dat doen en deden zij en wij wanneer het leven meeviel, in tijden van vrede, rust en voorspoed, maar natuurlijk meer nog wanneer het leven tegenviel, in rampzalige tijden van oorlog en onderdrukking, van geweld en vervolging, van ziekte en dood. En dat laatste zou je kunnen verrassen, omdat in oorlogen of tijdens een pandemie toch de werkelijkheid om ons heen dit verhaal en haar boodschap juist te

genspreekt! Als in New York massagraven worden gegraven, als in Nederland de helft van de bewoners van sommige verpleeghuizen en tientallen Brabanders binnen dezelfde kerkgemeente overlijden, dan kan je daarover zelfs in je paaspreek niet zwijgen noch kan die paaspreek dan veel van dat verdriet, dat lijden met behulp van wat positieve emoties uitgummen – hoeveel prachtige verhalen van hoop en troost, van redding en bevrijding ook in dit prachtige boek van ons mogen staan.

Juist daarin staat dat tweede verhaal, het opstandingsverhaal van Jezus Christus, voor zich, omdat haar boodschap dieper gaat dan emoties, ook al schuilen natuurlijk zeeën aan hoop en bergen aan troost in haar wijsheden dat licht sterker is dan elk duister en dat het leven uiteindelijk zelfs over de dood heerst. Uiteraard, vooral in deze coronacrisis kan de wetenschap dat zelfs de dood voor God geen situatie zonder uitweg is zieken en kwetsbaren in hun angst enorme hoop geven en rouwenden in hun verdriet troosten. Maar veel dieper nog dan deze emoties is het opstandingsverhaal het ultieme voorbeeld van empathie en solidariteit van God met ons mensen. En zo troostend en hoop gevend verhalen van redding en bevrijding ook mogen zijn, wat ons in deze crisis uiteindelijk concreet gaat redden en bevrijden, zal vanuit empathie en solidariteit gebeuren. Want empathie en solidariteit zijn geen emoties, het zijn deugden, die mensen de handen uit de mouwen laten steken en zich actief voor anderen en voor het algemene belang doen inzetten. Het verschil tussen troostende emoties en echte empathie, echte solidariteit is de gebrekkige hoogbejaarde jarige job in thuisisolatie op de 9^e verdieping die het fijn vindt dat zijn familie op deze verjaardag aan hem denkt en die vervolgens moet opkijken toen hij ineens gezang hoort. Om voor zijn raam zijn familie met taart en slingers op een gehuurde hoogwerker in feeststemming te zien staan.

Echte empathie, echte solidariteit draait in de kern om meeleven en meelijden, om compassie. Het begrijpt van binnenuit dat elk menselijk leven dezelfde oneindige waarde heeft, dat geen mens een eiland is en dat wij, in Den Haag en in Nederland, in Europa en op heel deze aarde, het leven, crisis of niet, samen moeten zien te roeien. En dat wij daarom geroepen zijn om niet alleen voor onszelf te denken en op te komen, maar om ons te laten raken door het lot en het leed van anderen. Zo worden wij verantwoordelijk niet alleen voor onszelf, maar mede ook voor de andere, zeker wanneer deze lijdt of alleen maar een beetje warmte, hulp of een goed woord nodig zou kunnen hebben.

En het Paasverhaal van de opstanding van Jezus Christus laat ons nu dus zien dat God op een verrassend intieme manier, van binnenuit deel uitmaakt van dit geheel. Dat ook hij (of zij) geen eiland ergens ver weg is en al zeker geen slecht gehumeurde regisseur of rechter die, hup, even snel een virusje stuurt om ons een les te leren, te straffen of waarom in hemelsnaam dan ook. Mensen die dat beweren, willen de bedreiging van deze crisis, net als de Israëlieten uit ons eerste verhaal die meteen naar een schuldige op zoek gaan, voor zichzelf op een dragelijke manier een beetje onder controle krijgen. Het is echter een misvatting, dat wij mensen alles in deze wereld onder controle kunnen krijgen, net als dat het een misvatting is, dat het leven maakbaar is. Zelfs Jezus van Nazareth liep stuk op de klippen van de sociale, religieuze en politieke werkelijkheid van deze wereld, op Goede Vrijdag was het leven voor zijn vrienden alles behalve maakbaar. Maar al drie dagen later begon met Pasen hun leerproces, dat God zich juist in en door het kruis als solidaire, nederige en discrete liefde aan de wereld heeft laten zien. Als liefde die weer opnieuw, zelfs in de dood, wegen opent waar geen uitweg lijkt te zijn en die hen en ons allen opdraagt om actief, concreet, met opofferingsgezindheid en improvisatietalent het leven van onze naasten solidair en empathisch te gaan delen. Juist ook wanneer wij, zoals in deze crisis, daarvoor nieuwe en nog onwennige wegen en manieren moeten zoeken en bedenken.

Zulke tijden waarin de mensheid bedreigende ziektekiemen rondwaarden, waren er ook al eerder. En verrassend genoeg veroorzaakten deze crises vroeger bijna altijd enorme groeispurten van de kerk, omdat groot leed altijd weer opnieuw gelovigen aan de goddelijke empathie en solidariteit voor ons mensen en aan hun opdracht om zelf solidair en helpend de handen uit de mouwen te steken herinnerde. Tegenwoordig hebben de meesten deze religieuze motivatie niet meer nodig, maar bij echte, geleefde solidariteit maakt dat gelukkig niet uit. Tegenwoordig moet je ook geen arts of verpleegkundige zijn om aan deze opdracht te voldoen, empathie en solidariteit begint al, heel eenvoudig en klein, bij je uitje, reis of feest opofferen en gewoon thuis te blijven. En eindigt, laten wij dat niet vergeten, lieve politici en beleidsmakers zeker niet erbij, dat je vluchtende weeskinderen uit overvolle Griekse kampen natuurlijk wel ruimhartig in Nederland moet verwelkomen.

Zo bid ik, maar heb ik zeker ook goede hoop, dat ook in deze crisis, met de hulp van God, nieuwe wegen van bevrijding en redding zullen opengaan. Wegen van wetenschap, van solidariteit, van empathie en van genezing. Als wij allen daaraan bijdragen, dan wordt het werkelijk voor iedereen Pasen.

Amen.